

gemeente
Oisterwijk

Cultuurvisie Oisterwijk.

Cultuur kleurt het leven!

Inhoudsopgave

Inleiding	03
Samenvatting	05
Hoofdstuk 1 Wat verstaan we onder cultuur	06
Hoofdstuk 2 Opgaven voor de toekomst	08
Hoofdstuk 3 Koers voor de uitvoeringsagenda cultuur	12
Bijlage:	
1) Beschrijving culturele basisvoorzieningen Oisterwijk	20
2) Evaluatie cultuurbeleid tot op heden Oisterwijk en Haaren	26

Inleiding

Cultuur is van grote waarde voor Oisterwijk, omdat het vorm en inhoud geeft aan de gemeenschap. Het draagt bij aan geluk en zelfontplooiing van mensen. Dit is nodig omdat de samenleving steeds meer vaardigheden vraagt van mensen. Het levend houden van ons culturele basisaanbod zorgt ervoor dat het aantrekkelijk is om hier te wonen. Cultuur werkt als motor voor werkgelegenheid, toerisme en economische welvaart. Goede passende voorzieningen, voor instellingen, verenigingen, professionals en amateurs zijn een randvoorwaarde voor het in stand houden van de cultuur.

Met deze visie spelen we dan ook in op ontwikkelingen die de afgelopen jaren in Oisterwijk hebben plaatsgevonden op het gebied van kunst en cultuur en hetgeen we de komende jaren willen bereiken. We sluiten aan bij provinciaal en landelijk beleid, dat uitgaat van beleidsrichtingen op hoofdlijnen. Ook de nieuwe cultuurvisie geeft beleidsrichtingen op hoofdlijnen, zodat flexibel ingespeeld kan worden op de veranderingen in de samenleving en de dynamiek van het culturele veld. We stellen een aantal doelen in deze cultuurvisie die we daarna samen met de betreffende stakeholders gaan realiseren door het opstellen van uitvoeringsprogramma's. Deze uitvoeringsprogramma's gaan over een kortere periode en worden periodiek geëvalueerd en bijgesteld, waardoor beter ingespeeld wordt op veranderingen in de samenleving.

Een gedragen visie

In het najaar 2021 hebben gesprekken plaatsgevonden met de gemeenteraad, de cultuurcoach, het culturele veld en onderwijs. Na deze gesprekken is een werkgroep geformeerd om in gesprek te gaan over de nieuwe cultuurvisie. Ook is in 2021 via het burgerpanel de enquête "Cultuurbeleving en beoefening"¹ uitgezet onder inwoners en is het cultuurbeleid van de gemeente Oisterwijk en voormalig gemeente Haaren tot heden geëvalueerd². De concept versie is voorgelegd aan diverse meelezers van binnen en buiten de gemeentelijke organisatie. Alle verzamelde input is de basis voor deze visie die nu ter vaststelling wordt voorgelegd aan de gemeenteraad.

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 leest u wat we verstaan onder cultuur. Hoofdstuk 2 beschrijft de opgaven voor de toekomst. We geven daarbij aan waar we in 2032 willen staan en welke uitdagingen we zien om dat toekomstbeeld te bereiken. In hoofdstuk 3 beschrijven we vervolgens de koers voor de uitvoeringsagenda cultuur, waarin we op verschillende onderdelen doelen stellen om te komen tot dat gewenste toekomstbeeld. Als bijlagen wordt een beschrijving van de culturele basisvoorzieningen in Oisterwijk benoemt. Goede passende voorzieningen, voor instellingen, verenigingen, professionals en amateurs zijn namelijk een randvoorwaarde voor het in stand houden van de cultuur.

¹ https://www.oisterwijk.nl/fileadmin/user_upload/Het_PON___Telos_rapport_burgerpanel_Oisterwijk_cultuurvisie_2021.pdf

² Bijlage 2 evaluatie cultuurbeleid Oisterwijk en Haaren

*"De gemeente vertrouwt op de burgerkracht van haar inwoners en heeft een **faciliterende**, **verbindende** en **combinerende** rol in de realisatie van een levendig cultureel klimaat in de dorpen, zonder dat de dorpen de eigen identiteit verliezen"*

Samenvatting

Als gemeente hebben we de taak om plaats te bieden aan cultuur. Voor nu en de toekomst en daarom maken we deze cultuurvisie. Maar wat verstaan we precies onder 'cultuur'?

Cultuur gaat over uitingen die op allerlei manieren gestalte kunnen krijgen. Zo onderscheiden we Media en letteren, Cultureel erfgoed, Beeldende kunst, Podiumkunsten en Cultuureducatie.

Richting de toekomst liggen er diverse opgaven die we hebben samengevat in de thema's **kansengelijkheid**, **gezondheid**, **economie** en **duurzaamheid & veiligheid**. De rol van de gemeente hierbij is verschillend en kan in de loop van de tijd ook verschuiven. Maar een paar aspecten komen steeds terug: Faciliteren door middel van regelgeving en subsidiering, het verbinden van alle partijen in ons netwerk en het combineren van ruimten, programmering en promotie.

Als lokale overheid staan we met onze culturele partners aan het roer. Samen moeten we zorgen voor een goed basisaanbod in Oisterwijk, waarvan inwoners laagdrempelig gebruik kunnen maken. Daarnaast ondersteunen en versterken we de culturele dynamiek en het eigen initiatief in onze dorpen én zetten we Oisterwijk als culturele bestemming nog steviger op de kaart.

Dat doen we door verbindingen te leggen, door onze lokale en regionale netwerken in te zetten, door financieel bij te dragen en door subsidievoorwaarden flexibel en inzichtelijk te maken.

Naar aanleiding van het toekomstbeeld, zoals geschetst in deze cultuurvisie, hebben we onszelf een aantal doelen gesteld. Deze doelen worden, samen met betrokkenen, na vaststelling van de cultuurvisie nader uitgewerkt.

Cultuur verbindt, iedereen kan meedoen aan cultuur
Creëren doorgaande lijn cultuureducatie
Subsidiering cultuur beter aan laten sluiten
Ondersteuning kwetsbare doelgroepen met cultuur als middel
Verbindingen culturele veld tot stand brengen
Samenwerking met culturele veld stimuleren
Lokale kunst en culturele uitingen onder de aandacht brengen
Aansluiting gemeentelijke kaders voor culturele evenementen
Een divers en kwalitatief passend cultureel basisaanbod

Hierop maken we uitvoeringsprogramma's waarin we aan onze doelen ook termijnen koppelen. Zo blijven we samen op koers richting een nog sterker cultureel Oisterwijk!

Hoofdstuk 1

Wat verstaan we onder cultuur

Cultuur is een breed begrip. Cultuur is een uitingvorm die op vele manieren gestalte kan krijgen. Cultuur voegt iets toe, is levendig, inspireert en verbindt. Cultuur levert een bijdrage aan inwoners en samenleving. Voor het leesgemak spreken we in deze nota meestal over de term 'cultuur' en niet over 'kunst en cultuur'. Kunst is het creatief of artistiek tot uiting brengen van gedachten of gevoelens en daarmee onderdeel van cultuur. We onderscheiden de volgende elementen van cultuur:

- Media en letteren;
- Cultureel erfgoed;
- Beeldende kunst;
- Podiumkunsten;
- Cultuureducatie.

Met het 'culturele veld' bedoelen we de instellingen, organisaties, verenigingen en particulieren die bijdragen aan de cultuur in Oisterwijk.

Rijk, provincie, gemeente: wie doet wat?

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor lokaal cultuurbeleid en het beheren van lokale collecties.

Relatie met andere beleidsdomeinen

Cultuur is veelomvattend en staat niet op zichzelf. Cultuur staat in verbinding met andere gemeentelijke beleidsdomeinen. Een aantal van die beleidsdomeinen zijn: economie, recreatie en toerisme, duurzaamheid en veiligheid, gezondheid en sociaal domein. Het zijn ook op zichzelf staande beleidsterreinen met al dan niet aparte beleidsdocumenten waarin het beleid voor dat terrein is vastgelegd. In hoofdstuk 'Opgaven voor de toekomst' gaan we nader in op de relatie tussen cultuur en een aantal van eerder genoemde beleidsterreinen.

Hoofdstuk 2

Opgaven voor de toekomst

Waar staat Oisterwijk in 2032?

In 2032 onderscheidt de gemeente Oisterwijk zich als Parel in 't groen als resultaat van duurzame investeringen in kwaliteit. De gemeente is krachtig en toekomstgericht en heeft een bovenlokale uitstraling. De kernen Oisterwijk, Moergestel, Heukelom en Haaren hebben hun eigen identiteit behouden. Zij zijn sociaal sterk en bieden ruimte voor diversiteit en maatschappelijke betrokkenheid. De grote diversiteit en rijkdom aan landschappen en natuurwaarden zijn behouden en voor de toekomst gewaarborgd. Bereikbaarheid en oog voor ruimtelijke kwaliteit zijn in alle kernen belangrijk. De gemeente beschikt over een passend niveau aan voorzieningen om te kunnen genieten, leven, leren, werken en te recreëren, waarbij de aantrekkelijke leefomgeving extra wordt benadrukt. Ondernemers kunnen kansen benutten met een economisch gezonde gemeente als resultaat.

Om deze krachtige, duurzame en toekomstgerichte Parel in 't groen te zijn en te blijven, wordt samenwerking in de regio vanuit eigen kracht met lokale en regionale partners uitdrukkelijk gestimuleerd. De lokale overheid stelt zich dienend op en faciliteert inwoners om maatschappelijke doelen te realiseren.

Relatie met cultuur

Iedereen in Oisterwijk kan van jongs af aan meemaken wat cultuur met je doet en proeven wat Oisterwijk allemaal te bieden heeft. Dat is te merken aan de groei van de deelname aan culturele activiteiten. Culturele verenigingen hebben een nog sterkere sociale functie gekregen. Sociale, jeugd en culturele organisaties/verenigingen organiseren samen culturele activiteiten, waardoor ouderen en andere kwetsbare groepen een reden hebben om vaker de deur uit te gaan. Je bent nooit te oud om te leren!

Er waren op cultureel gebied nog veel 'eilandjes', ten tijde van het maken van deze cultuurvisie. In dat opzicht is er veel veranderd. Er wordt volop samengewerkt en uitgewisseld en er komen verrassende combinaties en vernieuwende producties tot stand. Dat geldt ook voor de Oisterwijkse culturele evenementen, die jaarlijks steeds meer publiek trekken. Inwoners zijn trots op Oisterwijk en doen volop mee en bezoekers zorgen voor extra inkomsten.

Om ervoor te zorgen dat Oisterwijk een krachtige, duurzame en toekomstgerichte Parel in 't groen blijft waar inwoners trots op zijn en volop meedoen, is er werk aan de winkel. Voor deze visie spitsen we de aandachtspunten, anno 2022/2023, toe op het realiseren van het gewenste toekomstbeeld voor cultuur en beschrijven we deze punten in relatie met cultuur. In het laatste hoofdstuk gaan we in op de doelen die we stellen om dit toekomstbeeld te gaan realiseren.

1. Aandachtspunt kansengelijkheid

Verschillen tussen mensen en wijken geven kleur aan een dorp. Maar als ongunstige factoren zich opstapelen, kun je onrechtvaardige verschillen krijgen en ontstaat er kansengelijkheid. Voortdurend leren en het ontwikkelen van nieuwe vaardigheden zijn cruciaal om veerkracht en aanpassingsvermogen op te bouwen. Als mensen structureel achterblijven en de sociale scheidslijnen sterker worden, beïnvloedt dat de mate van sociale cohesie, het gevoel van 'erbij te horen' en de kwaliteit van leven. Daarmee groeit onbehagen en kan er wrijving in de samenleving ontstaan. We besteden daarom meer aandacht aan de ontplooiingskansen voor inwoners en wijken. Dat is nodig omdat de samenleving steeds meer vaardigheden vraagt van mensen.

Relatie met cultuur

Veerkracht, aanpassingsvermogen en (zelf) redzaamheid leer je niet vanzelfsprekend op school of via een opleiding. Cultuur en cultuuronderwijs zetten aan tot kritisch en creatief denken, reflectie en samenwerken. Ook in het werkzame leven winnen deze vaardigheden aan belang door sneller wijzigende omstandigheden op vooral de arbeidsmarkt door technologisering en flexibilisering. Daarnaast heeft cultuur ook een functie van bindmiddel in de samenleving. Cultuur zorgt voor ontmoeting en stimuleert interesse in het onbekende. Daarmee kan cultuur een waardevolle bijdrage leveren aan sociale inclusie en verbinding in wijken. De ontwikkelingen in Oisterwijk moeten benut worden om kansengelijkheid te bevorderen.

2. Aandachtspunt gezondheid

Een gezond Oisterwijk is een gemeente met gezonde lucht, gezond water en een goede bodemkwaliteit. In Nederland worden we steeds ouder en telt ons leven steeds meer gezonde jaren. Die gezondheid is niet gelijk verdeeld over de bevolking, zo is Oisterwijk bijvoorbeeld sprake van een dubbele vergrijzing. Hier hebben we extra aandacht voor. Maar ook meer algemeen leven mannen en vrouwen met lagere inkomens en een lagere opleiding gemiddeld zeven jaar korter en zelfs negentien jaar minder in goed ervaren gezondheid dan hoger opgeleiden³. Een gezond Oisterwijk is ook een gemeente die mensen ondersteunt om te kunnen ontspannen, bewegen en elkaar te ontmoeten. Waar mensen voor elkaar zorgen, waar ze zich veilig voelen, sociale verbanden gekoesterd worden en ouderen niet vereenzamen.

Relatie met cultuur

Deelname aan cultuur betekent dat mensen zich kunnen uiten, dat ze iets van betekenis kunnen doen en zingeving vinden en dat ze anderen ontmoeten. En ook het ervaren van cultuur, zoals kunst in de openbare ruimte of bezoek aan theater, leidt tot mentaal welbevinden en is bevorderlijk voor mensen die dreigen in een isolement te geraken. Kortom: cultuur heeft een positief effect op de gezondheid.

3. Aandachtspunt economie

De economische structuur kent de meeste vertegenwoordiging van zakelijke en collectieve dienstverlening, gevolgd door handel en industrie. Kijkend naar de samenstelling van de beroepsbevolking in Oisterwijk is er sprake van een evenwichtige verdeling van alle opleidingsniveaus en ook het werkloosheidspercentage ligt lager dan de regio. Dit maakt Oisterwijk met ruim 32.000 inwoners zeer divers⁴.

Relatie met cultuur

Het vrijetijdsaanbod in Oisterwijk wordt getypeerd door recreatief winkelen, horeca (zowel in het centrum van Oisterwijk als in het buitengebied), natuur en cultuur. Met een divers recreatief en cultureel aanbod trekken we de toerist naar onze gemeente, zoals vermeld in de visie toerisme en recreatie. Oisterwijk heeft hierin een uniek en bovenregionaal aanbod en een goede spreiding in tijd en omgeving is daarbij van belang. Spreiding in tijd is mogelijk met de inzet van evenementenbeleid zoals een regeling voor evenementen, een evenementenloket of verbeteren van de samenwerking tussen evenementenorganisaties. Om goed te kunnen sturen

³ Trendskenario RIVM : <https://www.vtv2018.nl/gezondheidsverschillen>

⁴ 2021: <https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/dashboard>

op bezoekersstromen en de ontwikkeling van de bestemming, is het belangrijk om hiervoor de juiste voorwaarden te creëren⁵.

4. Aandachtspunt duurzaamheid en veiligheid

Duurzaamheid staat inmiddels wereldwijd op de beleidsagenda's. De komende dertig jaar moet onze manier van wonen, werken, verplaatsen, recreëren, produceren en consumeren ingrijpend wijzigen om de CO2-emissies aanzienlijk te reduceren. Ook Oisterwijk zal alle zeilen moeten bijzetten. Aan deze transitie zitten ook kansen voor innovatie en meer kennisintensieve economische ontwikkeling.

Een gevaar zit echter in een klein hoekje. Van bescherming tegen gevaarlijke stoffen en brandveiligheid tot het zo veilig mogelijk inrichten van onze wegen en evenementen. Veiligheid heeft ook een sociaal aspect. Voelen mensen zich veilig op straat, dan kunnen ze meedoen.

Relatie met cultuur

Creatieve denkers en doeners brengen innovatieve inzichten en leveren bijdragen aan complexe vraagstukken zoals duurzaamheid en veiligheid. We moeten zorgen voor een goede balans in onze regelgeving, die voldoende ruimte biedt voor duurzame vernieuwing en tegelijk voldoende zekerheid op veiligheid. Voor de culturele sector specifiek zijn evenementen en huisvesting hierin de belangrijkste aandachtspunten.

⁵ Beleidsvisie Toerisme en Recreatie 2022

A photograph of a man and a woman in a music studio. The woman, on the left, has curly hair and is smiling while looking at the man. The man, on the right, has long curly hair and a beard, and is looking down at a piece of equipment. A green semi-transparent box is overlaid on the image, containing the title text. The background shows a dimly lit room with musical equipment and a lamp.

Hoofdstuk 3 Koers voor de uitvoeringsagenda cultuur

We begonnen dit visiedocument met de wijze waarop cultuur bijdraagt aan de belangrijkste opgaven voor een verdere kwalitatieve groei en ontwikkeling van Oisterwijk en beschreven vanuit de aandachtspunten (kansengelijkheid, gezondheid, economie en duurzaamheid en veiligheid) het gewenste toekomstbeeld voor cultuur. In dit hoofdstuk geven we richting aan het toekomstbeeld en de opgaven/uitvoeringsagenda die daaruit voortvloeien, weer vanuit die vier aandachtspunten. Daarnaast stellen we een aantal doelen die we samen met de betreffende stakeholders gaan realiseren door het opstellen van uitvoeringsagenda's.

Cultuur vraagt van de gemeente te manoeuvreren tussen verschillende rollen. Onze rol kan met de tijd en in de dynamiek van het speelveld ook verschuiven, maar een paar aspecten komen steeds terug; **faciliteren** (subsiëring, regelgeving) **verbinden** (partijen, netwerken) en **combineren** (ruimten, programmering, promotie). Als lokale overheid staan we met onze partners aan de lat om in Oisterwijk te zorgen voor een goed basisaanbod, waarvan inwoners laagdrempelig gebruik kunnen maken. Daarnaast ondersteunen en waar mogelijk versterken we de culturele dynamiek en het eigen initiatief in onze dorpen én zetten we Oisterwijk als culturele bestemming nog steviger op de kaart. Dat doen we door verbindingen te leggen, door eigen lokale en regionale netwerken in te zetten, door financieel bij te dragen, door subsidievoorwaarden flexibel en inzichtelijk te maken en door kritisch te blijven kijken naar onze regelgeving en soms ook door zelf het initiatief te pakken.

1. Kansengelijkheid

Een gemeente die investeert in cultuur is op meerdere fronten rijk. Cultuur is leuk en verrijkt je als mens. In een snel veranderende wereld helpt cultuur om ideeën, gedachten en gevoelens te vormen over wie je bent, waar je vandaan komt en om de wereld om je heen te kunnen duiden en te delen met anderen. Dat geeft zelfvertrouwen in tijden van verandering en transitie. Meedoen aan cultuur zet aan tot meer openheid en tot zoeken naar (nieuwe) verbindingen.

We vinden het belangrijk dat ieder kind van jongs af aan met cultuur in aanraking komt en zich cultureel kan ontplooiën. Cultuur kan ook helpen om kwetsbare groepen te activeren, meer zelfvertrouwen te geven en in hun kracht te zetten en daarmee te behoeden voor vereenzaming en sociale uitsluiting. Ook in een kwetsbare omgeving kan cultuur bijdragen aan een meer open, betrokken en daarmee leefbare en gezonde samenleving. Cultuur draagt bij aan een open houding en daarmee aan een sociaal houdbare samenleving.

Doel:

Cultuur verbindt, iedereen kan **meedoen** aan cultuur!

Cultuureducatie in én met het onderwijs. Door goed cultuuronderwijs, in onze snel veranderende samenleving, kunnen kinderen zich beter ontwikkelen tot creatieve en kritische volwassenen die klaar zijn voor de uitdagingen van de 21e eeuw. Cultuur zou daarom een vast onderdeel moeten zijn in de schoolloopbaan van ieder kind in het onderwijs. Zolang cultuur niet structureel en financieel is ingebed in het onderwijscurriculum moeten we er samen met het onderwijs, provincie en rijk voor blijven zorgen dat dit hiaat wordt opgevuld. We blijven streven naar volwaardig cultuuronderwijs. Daarom gaan we met het onderwijs in dialoog hoe we daarin stappen vooruit kunnen zetten. Cultuureducatie voor de jeugd richt zich nu voornamelijk op het basisonderwijs. De voorschoolse periode en het voortgezet onderwijs blijven daarmee onderbelicht. We gaan werken aan een meer doorlopende culturele leerlijn om daarmee een steviger culturele basis te kunnen bieden voor de jeugd.

Doel:

Creëren doorgaande lijn cultuureducatie

Organisaties en verenigingen kunnen heel veel zelf, maar hebben behoefte aan een financieel steuntje in de rug, het laatste zetje. Om die reden biedt de gemeente aan culturele verenigingen jaarlijks een financiële tegemoetkoming. Daarnaast worden door het jaar heen subsidies verstrekt voor eenmalige of projectmatige activiteiten en voor evenementen. Veel aanvragen komen jaarlijks terug, waardoor subsidies op den duur een min om meer structureel karakter krijgen. We juichen die activiteiten in Oisterwijk toe en blijven die ook zeker ondersteunen. Daarbij zoeken we naar een goede balans tussen steun voor in stand houden en belonen van lef en vernieuwing. We gaan samen met stakeholders op zoek naar wat we kunnen verbeteren.

Doel:

Subsidiering cultuur beter aan laten sluiten

2. Gezondheid

Door de decentralisaties vanuit het Rijk hebben de gemeenten meer taken en verantwoordelijkheden gekregen. Dit biedt ook kansen voor de cultuursector. De culturele sector ontplooit steeds meer activiteiten die een bijdrage leveren aan de opgaven binnen het sociaal domein. Het sociaal domein wordt gevormd door alle organisaties, diensten en voorzieningen die mensen ondersteunen, de leefbaarheid vergroten en meedoen bevorderen.

Cultuur biedt een aanleiding om iets buiten de deur te gaan doen of een kans om talenten naar boven te halen. Juist daarom nemen we voor kwetsbare groepen belemmeringen weg om er aan deel te nemen. Het gemeentelijk declaratiefonds biedt onder andere inwoners met een laag inkomen de mogelijkheid om deel te nemen aan culturele activiteiten. En ook via Sjors Sportief kunnen kinderen workshops volgen. Dit past daarom in een brede aanpak in het kader van bestrijding van achterstanden en armoede. De waarde van cultuur binnen het sociaal domein kunnen we zichtbaar maken aan de hand van het model van Positieve Gezondheid⁶. Dit model hanteert zes pijlers voor positieve gezondheid: lichaamsfuncties, mentaal welbevinden, zingeving, kwaliteit van leven, sociaal maatschappelijk participeren en dagelijks functioneren.

⁶ <https://www.iph.nl/kennisbank/wat-is-positieve-gezondheid/>

Culturele activiteiten kunnen één of meerdere pijlers voor positieve gezondheid versterken. Denk bijvoorbeeld aan muzikale activiteiten voor senioren in een dorpshuis: ze brengen bewoners letterlijk in beweging (lichaamsfuncties), stimuleren denkkraft en geheugen (mentaal welbevinden en dagelijks functioneren), geven plezier en ontspanning (kwaliteit van leven) en brengen mensen samen (sociaal maatschappelijk participeren). We nodigen partners in het sociaal domein uit om de creativiteit van de culturele sector in te (blijven) zetten, zowel preventief als curatief.

Doel: **Ondersteuning** kwetsbare doelgroepen met cultuur als middel

We zien dat veel energie weglekt, omdat er weinig wordt gedeeld en samengewerkt. Dat beeld wordt binnen het culturele veld breed herkend en onderschreven. "We zien elkaar te weinig, we weten van elkaar niet wat we doen", kwam in de gesprekken met de werkgroep naar boven. Meer afstemmen en beter samenwerken begint bij informatie delen: wat heb je nodig, wat kun je zelf bieden of delen met anderen (b.v. kennis en kunde; apparatuur; ruimte), wat kun je samen opzetten? Met andere woorden: vraag en aanbod bij elkaar brengen op een manier, die beklijft. De gemeente kan een eerste aanzet geven om partijen bij elkaar brengen, maar verenigingen en culturele organisaties moeten vooral ook zelf nut en noodzaak onderschrijven en inzet hiervoor willen leveren om er een 'levend' netwerk van te maken. Naast delen van praktische zaken kan het ook gaan om afstemmen van programmering en verbeteren van de communicatie en promotie naar gebruikers, deelnemers en bezoekers.

Doel: **Verbindingen** culturele veld tot stand brengen

3. Economie

Cultuur heeft toeristische en economische waarde. Cultuur draagt bij aan bedrijvigheid en werkt als motor voor werkgelegenheid, toerisme en economische welvaart. Daarnaast ondersteunen veel ondernemers culturele activiteiten in Oisterwijk. Ondernemers ondersteunen de meerwaarde van cultuur door verenigingen, evenementen en andere vormen van cultuur op allerlei manieren te ondersteunen. Ondernemers identificeren zich graag met mooie culturele activiteiten, hierdoor komen samenwerkingen tussen het culturele veld, het bedrijfsleven en trotse inwoners tot stand. Een goed cultureel klimaat draagt er eveneens toe bij dat mensen in Oisterwijk willen wonen, werken en recreëren. Samenwerking tussen het culturele veld, toerisme en recreatie, ondernemers en gemeente is nodig om gezamenlijke doelen te bereiken. Deze samenwerking en verbinding juichen wij als gemeente van harte toe en blijven we in de toekomst ook stimuleren.

Doel:

Samenwerking met culturele veld **stimuleren**

Kunst, monumenten en architectuur in de openbare ruimte zorgen ervoor dat we meer van de ruimte om ons heen kunnen genieten, de gemeente onderhoudt daarom de bestaande kunst in de openbare ruimte. Als kunst kan bijdragen aan de leefomgeving van Oisterwijk, zoeken we wel naar gezamenlijke mogelijkheden. Als inwoners initiatief nemen om een nieuw kunstwerk te realiseren in de openbare ruimte en er blijkt vanuit de samenleving breed draagvlak en financiële middelen voor het initiatief te zijn, denken wij hierover constructief mee. Van een inwonersinitiatief verwachten we commitment van de initiatiefnemers, ook als het gaat om beheer en onderhoud na plaatsing van het werk. Wij onderzoeken manieren om het gemeentelijk kunstbezit, de kunst in de openbare ruimte en het werk van lokale kunstenaars onder de aandacht van inwoners en bezoekers te brengen.

Doel:

Lokale kunst en culturele uitingen onder de **aandacht** brengen

Elk jaar zijn er weer vele evenementen die in Oisterwijk plaatsvinden. Ook hierbij is het belangrijk dat er oog is voor duurzaamheid. Veiligheidsaspecten spelen een rol als het gaat om vergunningenbeleid en openbare orde ten aanzien van evenementen. We merken dat onze regelgeving daarin nog vaak wordt ervaren als belemmerend, beperkend en daarmee ook belastend. Als gemeente zorgen we voor eerlijke en transparante regelgeving (rechtmatigheid). Daarnaast hebben we ook te maken met afwegingen ten aanzien van openbare orde en veiligheid. Ook hier gaan we op zoek naar wat we kunnen verbeteren.

Doel:

Aansluiting gemeentelijke kaders voor culturele evenementen

4. Duurzaamheid en veiligheid

Een aantal culturele functies vormt de dragers van onze culturele structuur⁷. Goede voorzieningen zijn een randvoorwaarde voor het in standhouden van cultuur en we vinden deze passend bij Oisterwijk. Als gemeente bieden we daarom een bijdrage aan de instandhouding, middels subsidiering en/of huisvesting waarbij een sluitende exploitatie het streven is. Het is belangrijk dat culturele functies méé bewegen met de trends in de samenleving, de groei en aantrekkingskracht van Oisterwijk en met de wensen en behoeften van gebruikers en bezoekers. Daarmee beschouwen we het aanbod niet als een statisch gegeven. Die voortdurende dynamiek vraagt om flexibiliteit in de activiteiten en de programmering. In die afweging moet zeker ook de rek worden meegenomen die van organisaties kan worden verwacht.

Onze culturele voorzieningen vormen het visitekaartjes van Oisterwijk. Daarom moeten we er voor zorgen dat de gebouwen kwalitatief goed zijn, duurzaam en toekomstbestendig en dit maakt dan ook onderdeel uit van het accommodatiebeleid/vastgoed. We hebben oog en aandacht voor de generaties ná ons. We volgen de vastgestelde duurzaamheidsagenda en hebben als gemeente hierin een voorbeeldfunctie. Wanneer sprake is van gemeentelijk vastgoed, wordt eraan gewerkt om minimaal aan de wettelijke norm te voldoen, culturele functies moeten goed toegankelijk en bereikbaar zijn. Mochten zich kansen voordoen om grotere stappen te zetten, dan zal serieus overwogen worden deze kansen te benutten. Eenzelfde houding vragen we ook van onze professionele instellingen.

Doel:

Een divers en kwalitatief **passend** cultureel basisaanbod

⁷ Basisvoorzieningen culturele infrastructuur zie bijlage 1

Bijlagen

Bijlage 1 Culturele basisvoorzieningen Oisterwijk

In het hoofdstuk Koers voor de uitvoeringsagenda cultuur wordt het culturele basisaanbod benoemd. Hieronder geven we per element, zoals aangegeven in het hoofdstuk "Wat we verstaan onder cultuur?", een beschrijving van de culturele basisvoorzieningen in Oisterwijk. Naast deze zijn er ook een aantal hulpmiddelen die van belang zijn om in te zetten voor behoud van het culturele basisaanbod in Oisterwijk. Deze hulpmiddelen zijn vooral gericht op de huisvesting voor het culturele veld die we als gemeente faciliteren. Deze huisvesting zal hieronder dan ook benoemd worden als apart element.

Media en letteren

Bibliotheek

Een bibliotheek maakt verschillende soorten fysieke en digitale informatie en cultuurdragers. Deze stelt de bibliotheek beschikbaar en toegankelijk voor inwoners van Oisterwijk. De bibliotheken bieden ook andere faciliteiten en activiteiten zoals cursussen en mogelijkheden tot ontmoeting. We hebben in Oisterwijk meerdere bibliotheekvoorzieningen. Deze zijn te vinden in onderstaande locaties.

Naam	Adres	Activiteiten
Cultuurcentrum Tiliander	Spoorlaan 82 E 5061 HD Oisterwijk	Boeken uitleen, diverse ondersteuning d.m.v. cursus/workshop
Sociaal – cultureel centrum Den Boogaard	Sint Jansplein 5a 5066 AR Moergestel	Boeken uitleen, diverse ondersteuning d.m.v. cursus/workshop
Gemeenschapshuis Den Domp	Kerkstraat 26 5076 AW Haaren	Boeken uitleen, diverse ondersteuning d.m.v. cursus/workshop

Lokale media

Een lokale omroep is een publieke omroep die uitzendt voor één of meer gemeenten en brengt programma's op lokaal niveau om inwoners te informeren en amuseren. Lokale omroepen onderscheiden zich van regionale stations door zich specifiek te richten op lokaal of streeknieuws, maar ook door bijvoorbeeld het presenteren in een lokaal/streek dialect en de directe band met luisteraars in de betreffende regio. Daarnaast zenden lokale omroepen uit via de kabel tv-programma's, vaak in de vorm van tekst-tv (kabelkrant) en soms ook aangevuld met teletekst.

Het Commissariaat voor de Media (CvdM) is de instantie die zendtijd toewijst voor een lokale omroep. Per gemeente mag slechts één lokale omroep actief zijn. Om uit te mogen zenden, stelt het CvdM een aantal voorwaarden aan de omroep.

Naam	Adres	Activiteiten
Stichting OHM		Houder en beheerder van de zendmachtiging voor de gemeente Oisterwijk waarbij de kernen Haaren (vrijwilligers HOSv), Moergestel (MTV) en Oisterwijk (LOVO) vertegenwoordigd worden
LOVO	Tiliander (1ste verdieping) Spoorlaan 82 A 5061 HD Oisterwijk	Reportages 24/7 online. Iedere zondag, dinsdag en vrijdag vanaf 12.00 uur (tv.)
Moergestel TV	Industrieweg 16 5066 XJ Moergestel	Radio en TV uitzendingen elke donderdag, zaterdag en maandag vanaf 12.00 uur. Op woensdag is er speciale aandacht voor de kern Haaren.

Cultureel erfgoed

Cultureel erfgoed wordt onderscheiden in materieel erfgoed zoals monumenten, archeologische vondsten, landschappen, bibliotheken, archieven en museale voorwerpen en immaterieel erfgoed zoals gewoontes en gebruiken, tradities, identiteit, verhalen en rituelen. Wat materieel erfgoed betreft maken de laatste drie onderwerpen (bibliotheken, archieven en museale voorwerpen) onderdeel uit van deze cultuurvisie. De andere onderdelen van materieel erfgoed maken onderdeel uit van de erfgoedvisie.

Het immaterieel erfgoed maakt onderdeel uit van deze cultuurvisie. In Oisterwijk is er veel immaterieel erfgoed wat door veel verenigingen in stand gehouden wordt. Hierbij moeten we denken aan de vele carnavalsverenigingen, harmonieën, de oranje en sinterklaascomités en de gildes die vele activiteiten organiseren rondom onze tradities en gewoontes. Maar ook zijn er organisaties die het behoud van onze verhalen en rituelen borgen, zoals de heemkunde en gedenkplaatsen.

Beeldende kunst

Onder beeldende kunst vallen alle visuele kunsten zoals schilderkunst, beeldhouwkunst, film en videokunst, performances, installaties, fotografie, design, mode, grafische vormgeving, keramiek, lichtkunst en glaskunst. In onze openbare ruimte staan een aantal beelden die eigendom zijn van de gemeente en worden onderhouden. Hieronder een lijst van deze beeldhouwwerken.

Locatie	Titel	Jaar	Kunstenaar	Afmeting
Bevrijdingsplein, Oisterwijk	Monument familie Schut	1998	Jan Meynard v. Emst	56bx38dx91h
De Lind, Oisterwijk / hoek gevel Raadhuis	Maria met kind	1994	Harm Timmermans	30bx64hx25d
Duijvekotstraat 19, Moergestel	Wandreliefs Hertog Jan	1970	Henk Potters	90bx6dx90h 4stuks

Gemullehoekenweg, Oisterwijk / Natuurtheater	Zes Muzen; Urania	1979	Toon van de Wiel	75bx210hx36d
Gemullehoekenweg, Oisterwijk / Natuurtheater	Zes Muzen; Terpsichore	1979	Toon van de Wiel	65bx210hx36d
Gemullehoekenweg, Oisterwijk / Natuurtheater	Zes Muzen; Melpomene	1979	Toon van de Wiel	65bx210hx36d
Gemullehoekenweg, Oisterwijk / Natuurtheater	Zes Muzen; Erato	1979	Toon van de Wiel	60bx210hx36d
Gemullehoekenweg, Oisterwijk / Natuurtheater	Zes Muzen; Euterpe	1979	Toon van de Wiel	60bx200hx36d
Gemullenhoekenweg, Oisterwijk	In vrede leven gelukkig leven, herdenkingsmonu ment	1984	Harm Timmermans	100bx170hx60d
Gemullenhoekenweg, Oisterwijk	Parel in het groen	2009	Nicolas Muller Jabusch	
Hoogstraat, Oisterwijk	Vrouwengroep	2001	Harm Timmermans	60bx120hx60d
Kapelaan Huyberslaan, Oisterwijk	Kapelaan Huijbers	1935	Aloys de Beule	50bx70hx30d
Kerkplein, Oisterwijk	Pater Poiters	1926	Aloys de Beule	106bx210hx106d
Kloosterlaan, Moergestel	Stanneke	1978	Hans van Brunschot	17bx51hx14d
Kloosterlaan, Moergestel	Mustertmanneke	1984	Hans van Brunschot	33bx90hx42d
Laarakkerweg, Oisterwijk	Het Basement	2004	H. Fens & J. Muller	300hx0190
Lavendel 1, Oisterwijk / schoolplein	Houten panelen	1985	Theo Besemer	1250lx250hx6d
Lindepark, Oisterwijk	Memorie Cia van Boort	1995	Fred van Eldijk	34bx60hx32stoel + huisjes
Lindepark, Oisterwijk	Hurkende vrouw	1975	Harm Timmermans	58bx98hx58d
Lindepark, Oisterwijk / tuin gemeentekantoor	Zonneschijf	1989	Harm Timmermans	o280x40d
Natuurtheater, Oisterwijk / ingang achterzijde	Fabel La Frontaine	1936	Toon van de Wiel	L:175bx58dx140 h+R:117bx107hx 42d
Natuurtheater, Oisterwijk / toegangspoort	Fabel La Frontaine	1999	Inge Claesen	95bx100hx39d+8 0bx90hx36d
Oirschotsebweg/Spo ordonkseweg / rotonde	Gedachtegang	2006	Hans van Eerd	500bx300h
Raadhuisstraat, Moergestel	Generaal Barber	1994	Hans van Brunschot	70bx203hx50d
Rootven/Krijtestraat, Moergestel	Moergestel na de brons tijd	1995	Kees Ketelaars	150bx400hx80d

Sint Jansplein, Moergestel	Sint Jans Onthoofding	2003	Kees Ketelaars	210BX215H
Sonman, Oisterwijk	Het Kapiteel	2004	H. Fens & J. Muller	155bx435hx155d
Spoorlaan 82c / Tiliander (ligt in opslag)	Beautiful People	2005	Ellen Brouwers	875b, 1x225h+3x242
Spoorlaan 82c, Oisterwijk / Tiliander foyer	Will You, Won't You... Won't you, Join the Dance?	2005	Anna Thalia Benus	3 delen uit 6 platen
Spoorlaan 82c, Oisterwijk / Tiliander gevel	Fuga	2005	Korrie Besems	n.v.t.
Spoorlaan 82c, Oisterwijk / Tiliander P.garage	Sfeer van Tiliander: schilderingen in parkeergarage	2005	F. Muller Jabusch	6000bx246h
Spoorlaan, Oisterwijk / parkje bij spr. overgang	Monument munitietrein	1989	Nicolas Muller Jabusch	340bx400hx180d
Tuinkers, Oisterwijk	Observatorium	1993	Nout Visser	22bx400hx220d+ koepelo80
Vloeiweg 85, Oisterwijk / voor De Vloet	De Waterlelie	1996	Ton Buynsters	o 100
van Tienhovenlaan	Salutifera Unitas	2021	Kees Verkade	
Haaren	Standaardruiter te paard	1980	Ton Buynsters	
Haaren	Engeltje Witlox	1960		
Haaren	Clowntje il Grigio met jongen en meisje		Ton Buynsters	
Haaren	Borstbeeld Pastoor Jansen van Calmhout	1978	Ton Buynsters	
Haaren	Kruisbeeld			
Haaren	Schotse bevrijders	1947		
Haaren	Herindeling	1998	Jo Gijsen	
Haaren	Kijkzuil	1994	Ton Buynsters	
Haaren	Fontein	1990		
Haaren	Landschap met kadastrale kaart 1832	2002	Melanie de Vroom	

Podiumkunsten

De podiumkunsten zijn die vormen van kunst die uitgevoerd worden op een podium in de aanwezigheid van publiek. Tot de podiumkunsten behoren live uitvoeringen van muziek, musical, opera, ballet, moderne dans, toneel, circus en kleinkunst. Ook in Oisterwijk zijn

meerdere verenigingen die vormen van podiumkunsten uitvoeren zoals dans, muziek (inclusief zang), toneel, theater en circus.

Cultuureducatie

We kiezen ervoor om naast de termen die de raad voor cultuur hanteert, zoals hierboven aangegeven, ook cultuureducatie toe te voegen aan ons basisaanbod. We vinden het belangrijk, dat ieder kind van jongs af aan met cultuur in aanraking komt en zich cultureel kan ontplooiën. Door goed cultuuronderwijs, in onze snel veranderende samenleving, kunnen kinderen zich beter ontwikkelen tot creatieve en kritische volwassenen die klaar zijn voor de uitdagingen van de 21e eeuw.

Cultuureducatie is 'doelbewust leren over en met (beeldende en podium)kunst, erfgoed en media via gerichte instructie, zowel binnen als buitenschools'. Via cultuureducatie ontwikkelen leerlingen culturele competenties en talenten. Leerlingen leren over cultuur door er actief mee bezig te zijn en zelf iets te maken. Ze leren van het kijken en luisteren naar cultuuruitingen, van cultuurbezoek en van lezen over cultuur. Uit onderzoek blijkt dat cultuureducatie het meest effectief is in de combinatie van doen, ervaren en reflecteren.

Huisvesting

Een sterke culturele sector is van essentiële waarde. Van belang is dat voorzieningen voor cultuur toegankelijk zijn voor iedereen, want cultuur is hét middel om een bredere kijk op de wereld te bieden. De gemeente is verantwoordelijk voor de onderstaande faciliteiten waarin het culturele veld gehuisvest is en worden daarom gezien als belangrijk onderdeel van het basisaanbod. De komende jaren zullen in verband met de benodigde verduurzamingsopgave extra investeringen in deze voorzieningen nodig zijn.

Naam	Adres	m2	Activiteiten
Cultuurcentrum Tiliander	Spoorlaan 82 A 5061 HD Oisterwijk	4.197	Cultuureducatie (o.a. dans en muziekonderwijs, theater en filmaanbod), horeca, senioren en carnavalsactiviteiten.
Sociaal – cultureel centrum Den Boogaard	Sint Jansplein 5a	2.046	Cultuureducatie (o.a. dans en muziekonderwijs) horeca, senioren en carnavalsactiviteiten
Gemeenschapshuis Den Domp	Kerkstaat 26 5076 AW Haaren	1.283	Maatschappelijke activiteiten: Cultuur (o.a. muziekonderwijs, tekenen en schilderen), horeca, senioren en carnavalsactiviteiten
Wijkgebouwen - de Waterhoef - Pannenschuur - De Coppele - De Bunders	Terburghtweg 100 Lavendel 9 Prunusstraat 69 Frans Halsstraat 32		Jeugd en senioren activiteiten

Creativiteitscentrum De Krekul	Nicolaas van Eschstraat 30 5061 VT Oisterwijk	1.174	Cursussen/workshops (creatief en cultureel) taal, tekenen en schilderen, fotografie etc.
Natuurtheater	Gemullenhoekenweg 147 5062 SB Oisterwijk	129	Theatervoorstellingen kleed en opslagruimte

Bijlage 2 Evaluatie cultuurbeleid Oisterwijk en Haaren

Cultuurbeleid Gemeente Oisterwijk

Samen met een groot aantal vertegenwoordigers uit de culturele sector zijn voor de cultuurvisie 2013-2016 waarden gedefinieerd en toegekend die onderverdeeld zijn in drie waarden, zijnde intrinsieke, sociale en economische. Naast deze waarden heeft ook een inventarisatie plaatsgevonden van thema's en maatschappelijke ontwikkelingen, waarlangs het cultuurbeleid zich moest ontvouwen. De genoemde waarden en uitgangspunten werden verwerkt in vijf beleidspijlers voor het cultuurbeleid 2013-2016.

Door de onderstaande vijf pijlers zijn de uitgangspunten en doelstellingen geordend en afgebakend en zijn beslispunten geformuleerd. Per pijler worden de beslispunten benoemd en geëvalueerd.

1. Burgerbetrokkenheid
2. Cultureel ondernemerschap
3. Samenwerking
4. Identiteit
5. Educatie

1. Burgerbetrokkenheid beslispunten:

- We zoeken bij de uitvoering van ons cultuurbeleid actief naar partners die samen de verantwoordelijkheid willen dragen voor een bepaald resultaat: co-creatie.
- We richten een onafhankelijk cultureel platform op dat als belangenbehartiger optreedt voor de culturele sector. Het platform krijgt daarnaast een taak als hoeder van de culturele identiteit en als aanjager van vernieuwingen en van onderlinge samenwerking tussen professionele organisaties, verenigingen, cultureel ondernemers en amateurkunstbeoefenaars.

Evaluatie

Het oprichten van een onafhankelijk cultureel platform als belangenbehartiger voor de culturele sector is niet gerealiseerd. Er zijn in de culturele sector te veel verschillende partijen en belangen die niet verenigd kunnen worden in één platform op de eerder voorgestelde manier.

Het is de moeite waard om de mogelijkheden te onderzoeken of een platform opgericht kan worden voor de culturele sector met als doel verbinden, samenwerken en leren van elkaar. En daarnaast ook om de zichtbaarheid te vergroten van alles wat het culturele veld in Oisterwijk te bieden heeft voor haar inwoners.

2. Cultureel ondernemerschap beslispunten:

- We doen een beroep op cultureel ondernemerschap van instellingen en verenigingen om de subsidieafhankelijk te verminderen.

Evaluatie

De subsidieafhankelijkheid is de afgelopen periode verminderd. Dit heeft mede te maken met de financiële keuzes die de afgelopen periode zijn gemaakt, waardoor een bezuiniging op onderdelen van subsidies heeft plaatsgevonden.

3. Samenwerking beslispunten:

- We stemmen ons beleid waar nodig af in regionaal verband en zoeken naar kansen om eigen bovenlokale voorzieningen sterker te profileren.
- We stimuleren nieuwe samenwerkingsvormen en richten ons daarbij met name op verenigingen en op de gebruikers van de culturele accommodaties Tiliander en den Boogaard.

Evaluatie

In de regio wordt samengewerkt met de andere gemeenten op het gebied van het bibliotheekwerk. Het stimuleren van samenwerkingsvormen mag vanuit de gemeente meer geïnitieerd worden. Het is op dit moment aan partijen zelf om de samenwerking op te zoeken. De gemeente kan hier een meer faciliterende rol innemen.

4. Identiteit beslispunten:

- We bieden ruimte om per woonkern een eigen invulling te geven aan bestaande en nieuwe culturele voorzieningen.
- We inventariseren het immaterieel erfgoed in onze gemeente en onderzoeken hoe we hiermee de sociale cohesie kunnen versterken.
- We gebruiken ons cultuurbeleid als één van de middelen om ons toeristisch en economisch profiel te versterken.
- We stimuleren de vestiging van creatieve en/of ambachtelijke bedrijfsactiviteiten op het KVL-terrein die passen bij het karakter van het erfgoedcomplex.

Evaluatie

Het KVL-terrein is volop in ontwikkeling en hierin heeft de gemeente zeker een belangrijke rol. Er is in 2022 een erfgoedvisie vastgesteld waarbij de nadruk ligt op het materieel deel van erfgoed. Het immateriële erfgoed maakt onderdeel uit van het cultuurbeleid.

5. Educatie beslispunten:

- We zorgen voor voorzieningen die kinderen en volwassenen in staat stellen kennis te maken met diverse culturele uitingen; de ontwikkeling van individuele vaardigheden krijgt een lagere prioriteit.
- We sluiten voor cultuureducatie binnen het onderwijs aan bij het landelijke en provinciale programma 'Cultuureducatie met kwaliteit' en nemen afspraken hierover met de scholen op in de Lokaal Educatieve Agenda (LEA).

Evaluatie

De gemeente maakt gebruik van stimuleringsregelingen, zoals onder andere Cultuureducatie met Kwaliteit en Combinatiefunctionaris Cultuur, om cultuureducatie als structureel onderdeel in het onderwijs te verankeren. Het integreren van cultuur in het onderwijs heeft de blijvende aandacht.

Cultuurbeleid Gemeente Haaren

In de gemeente Haaren was geen specifiek cultuurbeleid, maar waren er wel regelingen zoals ondersteuning aan verenigingen en regelingen om deelname aan cultuur te bevorderen⁸. Daarnaast konden/kunnen verenigingen in de gemeente Haaren tegen een relatief kleine vergoeding gebruik maken van gemeenschapshuis Den Domp.

In de gemeenten Haaren organiseerde organisaties hun cultureel lesaanbod zelf op een eigen wijze. Er was geen marktplaatshouder aanwezig en er werd geen gebruik gemaakt van de regeling Cultuureducatie Met Kwaliteit.

Verder was er geen bibliotheek aanwezig. Met het sluiten van de bibliotheek zijn er burgerinitiatieven ontstaan voor het uitlenen en ruilen van boeken. De gemeente Haaren ondersteunde de scholen financieel voor het onderhouden van een schoolbibliotheek. De inwoners van de gemeente Haaren konden lid worden van de bibliotheek Midden-Brabant of Bibliotheek de Meierij.

Evaluatie

Naast deze feitelijk informatie over cultuur van de oud gemeente Haaren, is de kern Haaren te omschrijven als een dorp met een bron aan tradities waar cultuur hoog in het vaandel staat. Haaren is erg actief op zowel cultureel, sociaal als sportgebied. Het kent enorm veel verenigingen die ieder op eigen wijze een bijdrage leveren aan een leefbaar dorp, zoals onder andere de Gilde, allerlei muziekverenigingen, koren, gildes, de atelierroute, creatieve instellingen voor jong en oud, seniorenverenigingen, muzieklessen etc. Om al deze activiteiten staande te houden zetten enorm veel Haarenaren zich geheel vrijwillig in om de sociale cohesie in het dorp hoog te houden. Een gemeenschapshuis als Den Domp heeft hierin een faciliterende rol, maar zeker ook een stimulerende rol en is een belangrijke huisvesting voor culturele activiteiten en verenigingen.

⁸ Hetpon-telos onderzoek 2019 Toekomst gemeente Haaren